

AKP, CHP, Emek Demokrasi ve Özgürlük Bloku ve Has Parti'nin seçim bildirgelerinde enerji ve çevre politikaları...

12 Haziran seçimleri için siyasi partilerin yayınladığı seçim bildirgelerini çevre ve ekoloji açısından incelemek için özellikle enerji ve iklim başlıklarına bakmak gerekiyor. İsterseniz seçimin galibi olmaya aday AKP'yle en büyük rakibi CHP'ye ve bu seçimlerdeki alternatif ses olan Emek, Demokrasi ve Özgürlük Bloğu'na bakalım. Nükleere karşı çıkışıyla ilgi çeken Has Parti'ye de bir göz atalım.

Ekonomik büyüme saplantısıyla AKP

AKP'nin nükleer enerji konusundaki "vaatkar" tavrı biliniyor. Fukuşima'ya rağmen nükleer santral yapma konusundaki inadından vazgeçmeyen iktidar partisi, yeniden iktidara gelirse "büyük ekonomi" programının bir parçası olarak 2023'e kadar Mersin Akkuyu ve Sinop'ta toplam 10 bin megavat gücünde 8 nükleer reaktörün inşasına başlanacağını ve ayrıca 5 bin megavat gücünde 4 reaktör daha inşa edeceğini "müjdeliyor".

AKP'nin enerji politikasına dair diğer vaatleri arasında 2023'e kadar Türkiye'nin su potansiyelinin tamamına yakını enerji üretiminde kullanmak da var. Kömür konusunda da elini korkak alıstırmamış AKP. Afşin Elbistan ve Konya Karapınar havzasındaki yerli kömürleri kullanarak 18 bin 500 megavatlık kömürlü termik santral ve ithal kömür veya doğal gaz kullanan 8 bin megavat daha termik santral programda yer alıyor. AKP'nin enerji yatırımı vaatleri içinde rüzgar enerjisi kurulu gücünü 20 bin megavata çıkarmak ve güneş ve jeotermal enerjiye yatırım yapmak da var. Ancak nükleer ve kömüre dönük bu aşırı eğilim, 2023'de 120 bin megavat olacağı iddia edilen kurulu gücün (şu anda 50 bin megavat civarında) içindeki fosil yakıt payının iddia edildiği gibi azalmayacağı ve nükleerci saplantının da dünyadaki olumsuz gidiş yok sayılarak devam ettirildiği anlamına geliyor.

Aşırı nükleercilik bir yana, AKP'nin enerji politikası Türkiye'nin kişi başı sera gazı salımını 2023'te Avrupa ortalamasının çok üzerine, en az 12 tona çıkarmak anlamına gelecek. Bu da en büyük 10 ekonomiden bir olmanın gereği olarak görülüyor olabilir. Peki ya küresel ısınma? Bu konuda AKP sadece ne dediği belli olmayan "Kyoto ve Cancun hedeflerini tavizsiz sürdürmek" gibi bir cümle kurmuş. Sera gazı emisyonlarını ikiye katlayarak iklim politikası yapmak nasıl olacak belli değil. Türkiye bu politikalarla iklim politikalarında 2020'ye kadar Kanada-Japonya-Avustralya inkar hattına eklenir ve böylece onlara göre herhalde büyük "gelişme" kaydetmiş olur. Bütün su potansiyelini kullanmak gibi delice bir HES sevdasının yaratacağı doğa yıkımının sonucu ise Türkiye'deki ekoloji mücadelelerini daha da güçlendirmek olabilir. Ancak vadilerin, akarsuların, doğanın bu kadar vahşice yok edilmesine olumlu yanından bakabilmek mümkün değil.

AKP'nin seçim programında çevre adına yazılan ve ağırlıklı olarak şehircilik politikalarını ilgilendiren her şey, sınırsız büyüme ideolojisinin etkisinde. Demiryoluna ağırlık verirken akıllarına önce hızlı trenin gelmesi, yaşanabilir kentler deyince hemen yanına "marka şehirler"i yapıştırmaları ve yapılan toplu konut sayısını vermeleri çevreden neyi kastettiklerini gösteriyor. çevre politikasını sadece daha büyük mühendislik projeleri ve daha devasa yatırımlar olarak gören bir anlayışı daha fazla irdelemek belki de gereksiz.

Utangaç nükleerci CHP

CHP ise daha detaylı olarak ele alınmayı hak ediyor. Ancak CHP'nin enerji politikası da AKP'den pek farklı değil. Hatta iki partinin de kelimesi kelimesine aynı taahhütte bulunması ve 2023'de yenilenebilir enerjinin payını yüzde 30'a ulaştırmayı vadetmesi manidar. Öte yandan 12 yılda %30'a çıkmasını öngördükleri yenilenebilir enerjideki artış hızının aslan payını, yenilenebilir enerji olarak gördükleri HES'lerin almasını planladıklarını açıkça söylemiyorlar. CHP'nin bildirgesinde HES'lerden açıkça bahsedilmese de, yeni yayımlanan iklim raporunda "Bu çerçevede hükümetin hidrolik enerji kaynaklarının yüzde 100 kullanılmasını öngören hedefi uygulamadan kaldırılacaktır" gibi ekoloji hareketleri açısından umut veren bir cümleyi "Önümüzdeki dönemde yapılacak hidrolik enerji yatırımlarının çevresel ve sosyal etkileri ve enerji üretim verimlilikleri yatırım öncesi yapılacak etki çalışmalarıyla incelenecektir" gibi kapıyı açık bırakan bir cümle izliyor. Doğrusu bunun HES'lere karşı yükselen mücadeleyi tatmin edebilecek bir yaklaşım olduğu söylenemez.

Ana muhalefet partisinin, Fukuşima sonrası nükleer karşıtlığı bu kadar yükselmişken (son anketlere göre halkın %64'ü nükleere karşıyken) nükleer santral yapmayı bir seçim vaadi olarak benimsemesi ise iyice ilginç. Nükleer karşıtı camianın bir kısmı CHP'yi umut olarak gördüğü için etrafta eleştiri olarak CHP'nin seçim programında nükleer enerjiye açıkça karşı çıkmadığı söyleniyor. Oysa karşı çıkmak bir yana, CHP bize açıkça en iyisinden bir nükleer santral kurmayı vadediyor. Şu cümlelerden başka ne anlaşılabilir?

"Ulusal bir strateji dahilinde, maliyetlerinin düşeceği ve işletme güvenliğinin artacağı beklenen yeni kuşak nükleer reaktörlere odaklı, teknoloji üretiminden atık yönetimine kadar her aşamada söz sahibi olacağımız bir nükleer politika izleyeceğiz. Nükleer teknolojide en yüksek güvenlik kıstaslarını gözeterik, yeni kuşak reaktörlere odaklanan, teknoloji

transferini içeren çalışmaları gerçekleştireceğiz."

Burada tek karşı çıkış varsa, (o da açıkça söylenmeden) Rusya'yla yapılan Akkuyu anlaşmasına olabilir. Akkuyu'ya nükleer santral kurulmasını ise referanduma sunacağını söyleyen CHP seçim programında olası bir referandumda evet mi, hayır mı vereceğini de belirtilmiyor. Gerçi Kemal Kılıçdaroğlu Silifke mitinginde iktidar olurlarsa Akkuyu'ya nükleer santral kurmayacaklarını söyledi. Ancak CHP'nin dün yayımlanan iklim raporunda durum yine karışık. Raporda nükleer hararetle savunulmasa da, yine tam olarak reddedilmiyor ve kapı bir hayli açık bırakılıyor. Hem de nükleer karşıtı politika açısından çok tehlikeli bir kapı bu: CHP son teknoloji olması, teknoloji transferi sağlaması ve güvenlik konusunun ciddiyetle ele alınması halinde nükleere açıkça yeşil ışık yakıyor (halkın tercihi kısmı ise yine müphem). İsterseniz CHP'nin iklim raporundaki ilgili bölüme bakalım:

"İklim politikasında nükleer enerji bir öncelik değildir. Öncelikle çevre-dostu yenilenebilir enerji kaynakları etkili bir şekilde kullanılacak yatırım tercihleri rüzgar, güneş ve bio-kütle gibi Türkiye'nin potansiyel olarak zengin olduğu kaynaklar üzerinde yoğunlaşacaktır. Nükleer enerjinin yüksek yatırım maliyetleri ve yatırım kaynaklarının sınırlılığı, kolaylıkla üretim kapasitesine eklenebilecek yenilenebilir enerji yatırımlarını engelleyebilir. Nitekim hükümetin mevcut nükleer enerji yatırım planları toplam elektrik üretiminin % 5'inin nükleerden sağlanmasını öngörmektedir. Türkiye'deki rüzgar ve güneş enerjisi potansiyeli kullanılarak bu hedefe daha ucuza ve daha güvenli ulaşılabilir. (...) Bu nedenle nükleer enerji seçeneği, halkımızın tercihleri referandum yoluyla dikkate alınacak şekilde ele alınacaktır. Karar alma aşamasındaki en kritik nokta, Türkiye için güvenilirliği en üst düzeyde olan son teknolojilerin, ulusal teknoloji transferi de gerçekleşecek şekilde, kullanılmasıdır.

Japonya'da Mart ayında meydana gelen 9.0 büyüklüğündeki deprem ve neden olduğu tsunami, Fukushima'da bulunan dört nükleer santralin çevre ve insan sağlığına ciddi tehdit oluşturacak şekilde büyük hasar görmesine neden olmuştur. Bu üzücü örnekte eski üretim ve güvenlik teknolojilerinin risklere karşı direncinin yeteri kadar güçlü olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle nükleer enerji politikaları tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de güvenlik merkezli bir şekilde gözden geçirilmelidir. Japonya örneği sonrasında hükümetin başbakan ve ilgili bakanlar seviyesinde ortaya koyduğu tavır, hayati önem taşıyan güvenlik konusunun ciddiyetten ve bilimsel olmaktan uzak bir şekilde ele alındığını göstermekte olup büyük kaygı yaratmaktadır."

CHP iklim politikasında da, hem seçim bildirgesinde, hem de iklim raporunda fazla umut vermeyen, bir hayli ortadan bir üslup benimsemiş. Aslında bugüne kadar bu konularla hiç ilgilenmeyen bu partinin bir iklim raporu yayımlaması bile önemli görülebilir. Ancak seçim bildirgesinde öncelik verileceği söylenen yerli kaynaklar arasında kömürün olmadığını kimse iddia edemeyeceği ve iklim değişikliğiyle ilgili bölümde kömürün "temiz yakma teknolojileri" ile kullanımından dem vurulması, iklim değişikliği konusunun henüz pek anlaşılmadığını gösteriyor.

CHP, geçtiğimiz aylarda ekoloji ve doğa koruma hareketinin en önemli gündem maddelerinden biri olan Tabiatı ve Biyolojik çeşitliliği Koruma Kanun tasarısına da seçim bildirelerinde değinmiyor ve çevre korumaya ayrı bir bölüm ayırmasına rağmen konuyu her partinin söyleyebileceği genel sözlerle geçiştiriyor.

Bütün bunların yanı sıra CHP enerji, iklim ve çevre konularını ısrarla sürdürülebilir kalkınma çerçevesi içinde ele alıyor. Yani en klasik stratejiyi uygulayıp "sürdürülebilirlik", "yeşil ekonomi" gibi kavramların içini boşaltıyor. Aslında AKP kadar büyüme odaklı bir ekonomi anlayışını (nasıl olacağı konusunda pek bir şey söylemeden) çevreye zarar vermeden yapacağını iddia etmek, artık pek inandırıcı bir söylem değil. Kalkınma ideolojisinin kendisini ve büyüme saplantısını sorgulamadan ne iklim, ne de enerji politikası yapılabilir. Ama bunu da sosyal demokrat bir partiden beklemek galiba biraz iddialı oluyor.

Karşı duruşuyla Emek, Özgürlük ve Demokrasi Bloğu

Emek, Özgürlük ve Demokrasi Bloğu, iktidar hedefi olmadığı için daha çok 'neye karşı olduğunu' açıklamış durumda ve bloğun seçim bildirgesi ekoloji mücadelesi veren kesimleri tatmin edebilecek karşı duruşları içeriyor. Nükleer enerjiye, siyanürlü madencilğe ve HES'lere net bir dille karşı çıkılıyor.

Bloğun çevre ve ekoloji politikalarında özelleştirmeye karşı bir duruş da net bir şekilde görülüyor. Elektrik üretiminde ve ormanlık alanlardaki özelleştirmeler bu bölümde ele alınıyor.

Ancak Bloğun çevre, doğa ve ekoloji başlığı ne yazık ki son derece kısa, detaysız ve sadece ekoloji mücadelesi verenleri tatmin etmeye yönelik hazırlanmış gibi duruyor. Üstelik iklim değişikliği de ortada yok. İklimden bahis bile açılmayan bir seçim bildirgesi hazırlayabilmiş olması Bloğun en büyük eksisi.

Nükleere karşı, ama iklim değişikliğinden bihaber Has Parti

Nükleer karşıtları açısından en şaşırtıcı çıkışlardan biri Milli Görüş geleneğinden gelen ama daha özgürlükçü ve sol perspektife doğru açılma iddiasında olan Has Parti'den geldi. Has Parti hem mevcut büyüme ve kalkınma modeline eleştirel yaklaşmasıyla, hem de nükleer enerjiye net bir şekilde karşı çıkmasıyla, meclise giremeyecek partiler arasında da olsa farklı bir açılım sağlamış durumda. Has Parti'nin bildirgesindeki nükleer enerjiye ilişkin cümleler şöyle:

"Nükleer santrallerin tarihinin ise insan, hatta tüm canlıların varlığını tehdit eden kazalarla dolu olduğunu biliyoruz. En son Japonya'da depremden zarar gören Fukuşima nükleer santralinden yayılan radyoaktif tehlike dünyanın büyük bir bölümünü hala tehdit etmektedir. Sadece kazalar değil nükleer santrallerin ürettikleri tehlikeli radyoaktif atıklar da canlı varlığı için tehdit oluşturmaya devam etmektedir. (...) Partimiz, insanlık için büyük bir tehdit olan nükleer santrallere karşıdır. Çünkü nükleer teknolojinin aslı barışçıl değil savaşıcıdır. "Hata payı" kitlesel ölümler ve kalıcı hastalıklar olan bir teknoloji kabul edilemez. İktidarımızda Türkiye'de nükleer santral kurulmayacaktır. Ayrıca, partimiz dünyadaki nükleer enerji karşıtları ile dayanışacak, nükleer santrallerin kapatılması ve sayıları on binleri bulan nükleer silahların ortadan kaldırılması için çalışmalar yapacaktır."

Ancak aynı Has Parti enerji politikalarında "millici" geleneği sürdürüyor. Enerji politikalarına ilişkin en önemli eleştirileri dış kaynağa bağımlılığın oluşturduğu Has Parti "Son derece bakir olan denizlerimizdeki petrol ve doğal gaz aramaları faaliyetlerine hız verilecek, Akdeniz'de Kıbrıs Adası civarlarında bulunduğu kesin gözle bakılan rezervler konusunda Türkiye'nin menfaatlerinin korunması için gerekli çalışmalar yapılacaktır" gibi cümlelerle fosil yakıtlara gayet açık, yerli petrol aramaları konusunda ise ısrarlı bir politika belirlemiş görünüyor. Seçim bildirgesinden anlaşıldığı kadarıyla Has Parti iklim değişikliği diye bir şeyin varlığından da haberdar değil. (ÜŞ/ŞA)

Ümit Şahin

Bianet - 10.06.2011